

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРИПТОВАЛЮТ ТА ЦИФРОВИХ АКТИВІВ У МІЖНАРОДНІЙ ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

З моменту появи криптовалют та інших цифрових активів, вони стали невід'ємною частиною світової фінансової системи. Впровадження технології блокчейн та децентралізованих цифрових валют створило нові можливості для збереження, передачі та інвестування капіталу без залучення традиційних фінансових посередників. В умовах глобалізації та цифровізації економіки, цифрові активи здобули значну популярність серед інвесторів, компаній та навіть урядів. За даними статистики, обсяг ринку криптовалют стрімко зростає, а їхнє визнання як засобу обміну та зберігання вартості дедалі поширюється у світі.

На сьогоднішній день у міжнародній практиці немає єдиного стандарту, який би визначав, яким чином криптовалюти повинні визнаватися у фінансовій звітності. Найчастіше криптовалюти класифікуються як нематеріальні активи, оскільки вони не мають фізичної форми, але можуть приносити економічні вигоди. Відповідно до МСФЗ 38 «Нематеріальні активи», нематеріальний актив – це ідентифікований нефізичний актив, який можна використовувати для отримання економічної вигоди. За цим стандартом криптовалюти можуть обліковуватися як нематеріальні активи, що не є інвестиціями, але їхнє визнання потребує наявності чіткої документації щодо контролю над активом і можливості отримання вигоди. У деяких випадках криптовалюти можуть розглядатися як запаси, якщо підприємство утримує їх для продажу у звичайній господарській діяльності. Так, наприклад, компанії, що займаються майнінгом, можуть визнавати видобуту криптовалюту як запаси за МСФЗ 2 «Запаси», оскільки криптовалюта є продуктом їх діяльності і призначена для продажу. Проте, обліковий підхід залежить від мети утримання активу, що ускладнює стандартизацію визнання криптовалют у звітності різних компаній [1, с. 42].

Вибір методу оцінки криптовалют також залишається дискусійним питанням через значну волатильність вартості криптоактивів та відсутність ринкових механізмів регулювання. Серед найпоширеніших методів оцінки криптовалют виділяють оцінку за первісною вартістю та оцінку за справедливою вартістю. Згідно з підходом первісної вартості, криптовалюта визнається у фінансовій звітності за собівартістю її придбання або витратами на видобуток, якщо це майнінг. У такому випадку, вартість криптовалюти не переглядається з урахуванням ринкових коливань, що дозволяє уникнути різких змін у звітності, проте не відображає її поточної ринкової вартості. Оцінка за первісною вартістю є корисною для компаній, які утримують криптовалюту на тривалий термін, не плануючи її продаж у короткостроковій перспективі [2, с. 58]. У разі, якщо криптовалюта класифікується як фінансовий інструмент або нематеріальний актив, який можна обліковувати за справедливою вартістю,

компанії можуть застосовувати оцінку за ринковою вартістю. Такий підхід дозволяє точніше відображати актуальну вартість активу в звітності та забезпечує більш прозору фінансову картину для інвесторів. Проте висока волатильність криптовалютного ринку може призвести до значних коливань у звітності, що потенційно створює ризики для стабільності фінансових результатів компанії [3, с. 74].

Вибір методу оцінки криптовалюти, як правило, залежить від політики обліку, що прийнята компанією. Для багатьох компаній вибір на користь справедливої вартості може здатися привабливим через прозорість та точність відображення ринкових змін, однак в умовах волатильності це може викликати додаткові труднощі для стабільності фінансової звітності.

Слід зазначити, що кожен з методів оцінки має як переваги, так і обмеження. При оцінці за первісною вартістю компанії можуть недооцінювати реальну ринкову вартість активів, що може спотворювати інтереси інвесторів. У свою чергу, оцінка за справедливою вартістю, незважаючи на точність, не завжди підходить для стабільного відображення фінансових результатів через ринкові коливання. Оскільки криптовалюти є відносно новим класом активів, питання їхньої оцінки та відображення у фінансовій звітності потребують подальшого вивчення і, можливо, запровадження окремих стандартів для цифрових активів на рівні міжнародного облікового регулювання.

Враховуючи особливу природу криптовалют, компанії стикаються з питанням правильного розміщення цих активів у балансі. Існує декілька підходів до класифікації криптовалют:

- Нематеріальні активи. Більшість криптовалют, якщо вони не призначені для продажу, можуть визнаватися як нематеріальні активи відповідно до МСФЗ 38 «Нематеріальні активи». Відображення криптовалют як нематеріальних активів підходить для компаній, які утримують їх для інвестиційної цілі або для отримання вигод у довгостроковій перспективі. У такому випадку криптовалюта вноситься у баланс як нематеріальний актив, який не має фізичної форми, але може приносити економічні вигоди.

- Запаси. У випадках, коли компанія займається продажем криптовалют у межах своєї господарської діяльності, наприклад, у разі майнінгових компаній, криптовалюти можуть класифікуватися як запаси згідно з МСФЗ 2 «Запаси». Це передбачає облік криптовалют за собівартістю з можливістю переоцінки до чистої вартості реалізації, якщо вартість активу знизилася.

- Фінансові інструменти. В окремих випадках криптовалюти можуть визнаватися фінансовими інструментами відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», якщо вони підпадають під визначення фінансових активів або зобов'язань. Однак, такий підхід рідко використовується через відсутність стандартних характеристик фінансового активу в криптовалютах, зокрема, права на контрактні грошові потоки[4, с. 35].

Метод оцінки криптовалют у звітності значною мірою залежить від обраної класифікації, адже різні класи активів вимагають застосування різних принципів оцінки. Якщо криптовалюта обліковується як нематеріальний актив,

вона часто оцінюється за первісною вартістю з можливістю нарахування знецінення. Це дозволяє зберегти стабільність фінансової звітності, але не відображає поточну ринкову вартість активу. У випадку знецінення компанія повинна здійснити переоцінку, враховуючи ринкову вартість криптовалюти, та відобразити в звіті відповідні втрати.

Якщо криптовалюта класифікована як запаси, її оцінка відбувається за принципом нижчої з двох величин: первісної вартості або чистої вартості реалізації. Цей підхід дозволяє врахувати волатильність ринку, хоча може вимагати частих переоцінок активів.

Для компаній, які бажають відобразити криптовалюти за справедливою вартістю, потрібно мати об'єктивні ринкові котирування для переоцінки. Цей метод дозволяє врахувати актуальну ринкову вартість криптовалюти та надає більш прозору інформацію для користувачів фінансової звітності. Проте, використання цього методу часто пов'язане з високими ризиками, оскільки волатильність ринку може спричинити значні зміни у фінансових результатах.

Незважаючи на стрімкий розвиток криптовалютного ринку, регуляторні органи не мають єдиного підходу до визнання криптовалют як активу. У багатьох юрисдикціях відсутні чіткі нормативні акти, які б встановлювали правила обліку цифрових активів. Це призводить до ситуації, коли одна й та ж криптовалюта може по-різному відображатися у фінансовій звітності в різних країнах або навіть у різних компаніях. Різні підходи до регулювання криптовалют ускладнюють порівняння фінансових звітів та знижують рівень прозорості фінансової звітності на міжнародному рівні.

Забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності щодо криптовалют є актуальним питанням для облікової спільноти. У зв'язку з нестабільністю та ризиками, пов'язаними з криптовалютами, організаціям слід розробити обґрунтовані підходи до визнання, оцінки та розкриття інформації про криптовалютні активи. Стандарти МСФЗ, хоча й не встановлюють специфічних правил для криптовалют, забезпечують рамки, що можуть бути адаптовані під конкретні потреби бізнесу. Проте, необхідне подальше вдосконалення нормативних актів, яке б дозволило стандартизувати облік криптовалют на глобальному рівні.

Інформаційні джерела

1. Малишко О. А. Облік криптовалют у сучасній економіці // *Фінанси і облік*. 2022. № 4. С. 41–52.
2. Шевченко Л. В. Цифрові активи як об'єкт обліку // *Економічний простір*. 2021. № 5. С. 57–63.
3. Романенко І. М. Облік криптовалют: теоретичні та практичні аспекти // *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 2. С. 70–79.
4. Довгаль А. В. Розкриття інформації щодо криптовалют у фінансовій звітності // *Інноваційні технології обліку*. 2023. № 3. С. 32–39.